

Проблемні питання закріплення інституту приватної детективної діяльності в Україні

Рибалко М. В.

*студентка кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: marinarybalko559@gmail.com*

Питання належного законодавчого закріплення інституту приватної детективної (розшукової) діяльності на теренах нашої держави з кожним днем набуває все більшої актуальності. Провідні юристи, науковці, фахівці в сфері права широко обговорюють легалізацію та приведення у відповідність до європейських стандартів та норм сферу надання приватних детективних (розшукових) послуг) в Україні. Задля знаходження спроб легалізації сфери таких послуг в Україні обов'язковою умовою є аналіз змісту запропонованого Проекту Закону України «Про приватну детективну діяльність» від 04.02.2020 № 3010, який прийнятий Верховною Радою України в першому читанні 17 лютого 2021 року та який, за думками фахівців, має значні недоліки та невідповідності. Окрім того, необхідно провести детальний аналіз наукових досліджень щодо ролі приватного детектива, аналізу приватної детективної (розшукової) діяльності та її реалізації у правовому полі України.

Проблеми питання приватної детективної (розшукової) діяльності в тій чи іншій формі були предметом дослідження низки вітчизняних та зарубіжних вчених, юристів та громадських діячів, серед яких, зокрема, А. М. Волинська, А. І. Добрускін, О. Дитинко, О. С. Євич, А. П. Заєць, А. Й. Француз, В. О. Черков та інші. Метою даної роботи є аналіз проблематики законодавчого регулювання приватної (детективної) діяльності в Україні та її розвитку шляхом перегляду змісту Проекту Закону України «Про приватну детективну діяльність» від 04.02.2020 № 3010 (далі-«Законопроект-3010»), який прийнятий Верховною Радою України в першому читанні 17 лютого 2021 року, та формування висновків щодо подальших перспектив розвитку в Україні сфери діяльності приватних детективів.

Якщо в пошуковій системі Google ввести словосполучення «приватний детектив» або «детективне агентство», то ми знайдемо десятки оголошень про надання детективних послуг. При чому спектр таких послуг може бути різноманітним: від виявлення подружніх зрад, перевірки приміщень та автомобілів, пошуку власника мобільного телефону до проведення поліграфічного дослідження чи аналізу ДНК тощо. Всі ці послуги надаються незважаючи на те, що відсутнє правове регулювання подібної діяльності [9].

Інститут здійснення приватної детективної діяльності в Україні законотворці намагаються врегулювати ще з 2000 років, хоча активно це почалося уже після 2015 року і у квітні 2017 року на проголосований в другому читанні Верховною Радою Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність № 3726 від 28.12.2015 [4], Президентом було накладено «вето». Але через 4 роки відбулася спроба № 2 і 17 лютого 2021 року депутатами ВРУ прийнято в першому читанні Законопроект-3010 [3].

Цікаво відзначити, що за часів незалежності України, ми не знайдемо визначення терміну «детектив». Лише у 2015 році, після внесення змін до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року, до вітчизняної юридичної термінології офіційно були включені поняття «старший детектив

Національного антикорупційного бюро України» та «детектив Національного антикорупційного бюро України» [2]. Також 28 січня 2021 року було прийнято Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», де було визначено поняття «детектив Бюро економічної безпеки України» [1].

Водночас у Національному класифікаторі України «Класифікатор професій ДК 003:2010» передбачена така посада як «приватний детектив» [5], а у Національному класифікаторі України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009-2010» під кодом 80.30 передбачено такий вид економічної діяльності як «проведення розслідувань» [6]. Саме такий вид діяльності як основний вказують при реєстрації більшість нині діючих приватних детективів і детективних агентств, які здійснюють свою діяльність як фізичні особи-підприємці або юридичні особи-приватні підприємства чи товариства з обмеженою відповідальністю.

М. А. Хлистік та О. В. Озеруга відзначають, що Законопроект-3010 визначає головні терміни, що стосуються детективної діяльності, але разом із тим визначення самих понять «приватний детектив» та «детективне агентство», які по суті є основними у сфері приватної детективної діяльності, відсутнє, що безумовно є суттєвим недоліком та рекомендують статтю 1 «Визначення основних термінів» доповнити пунктами 9 і 10 такого змісту:

9. приватний детектив-це фізична особа, яка здійснює приватну детективну діяльність на підставах і в порядку, що передбачені цим Законом;

10. детективне агентство-юридична особа, створена у формі господарського товариства з метою здійснення приватної детективної діяльності на підставах і в порядку, що передбачені цим Законом [10].

Я. В. Сербін відзначає, що присутня неясність, в чому саме, відповідно до Законопроекту-3010 полягає специфіка детективної діяльності, адже після ознайомлення з текстом документу виникає питання: чим саме права приватного детектива відрізнятимуться від прав, наприклад, журналістів або просто звичайних громадян? Навіть адвокат має в разі більше повноважень, ніж запропоновано надати детективам [9]. Виходячи з цього, виникає необхідність розширити права приватного детектива. У частині 4 статті 2 Законопроекту-3010 сказано, що «суб'єкти приватної детективної діяльності не мають права здійснювати оперативно-розшукові заходи та негласні слідчі (розшукові) дії, віднесені законом до виключної компетенції органів правопорядку» [3]. Позбавлення приватних детективів права здійснювати негласні заходи нівелює саму ідею та мету їхньої діяльності.

Що стосується освіти приватного детектива, то виходячи з положень Законопроекту-3010, освіта приватного детектива обмежена лише наявністю вищої юридичної освіти або освіти у сфері правоохоронної діяльності. М. А. Хлистік та О. В. Озеруга пропонують залишити вимогу щодо наявності в претендентів на цей вид діяльності вищої освіти без деталізації професійної сфери за умови проходження приватними детективами відповідного навчання. Доречно також було б передбачити в Законі (за аналогією з порядком отримання свідоцтва про зайняття адвокатською діяльністю) вимоги щодо проходження стажування в приватного детектива чи роботи визначений період часу помічником приватного детектива перед отриманням свідоцтва про право на зайняття приватною детективною діяльністю, а для осіб, які раніше працювали та мають значний досвід роботи у відповідних підрозділах правоохоронних

органів, взагалі спростити процедуру отримання свідоцтва [10].

Законопроект-3010 передбачено, що одним із методів отримання інформації приватним детективом є направлення письмового запиту до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб. Проте він хоч і передбачає обов'язковість надання відповіді на такий запит, але не визначає строків надання.

Подібним методом збору інформації користуються адвокати, посилаючись на право на подання адвокатського запиту. Але в такій ситуації строки для надання відповіді є. Окрім цього, за нерозгляд, порушення п'ятиденного строку відповіді, відмову в наданні інформації чи документів, передбачена відповідальність.

На думку Я. Сербіна терміни для отримання відповіді мають надважливу роль- деякі злочини можливо розкрити лише по гарячих слідах, тому потрібно законодавчо врегулювати терміни надання відповідей на письмові запити приватних детективів і встановити відповідальність за ненадання такої відповіді [9].

Більшість науковців і юристів-практиків критично поставилася до переліку видів приватної детективної діяльності, передбачених у статті 13 Законопроект-3010. Зокрема, пропонуються, що приватний детектив здійснюватиме детективні послуги у вигляді збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному судочинстві. При цьому замовником цього виду послуг може бути лише сторона відповідного провадження. Але, як слушно зауважують адвокати-практики, у проекті закону не закріплено правовий статус інформації, яку добуватимуть приватні детективи. Не передбачено внесення відповідних змін в процесуальні кодекси, які б встановили правила використання інформації, отриманої приватними детективами як доказів в суді. Відсутність таких змін фактично зводить нанівець сенс детективної роботи та використання адвокатами її результатів для захисту клієнтів в судах [8].

У проекті пропонується доповнити Кримінальний кодекс України статтею 182-1, якою встановити кримінальну відповідальність за незаконне розголошення детективної таємниці. Фактично це будь-які відомості, якими користується детектив у процесі виконання своїх обов'язків. При цьому забороняється розголошувати їх у будь-якій формі (крім випадків інформування правоохоронних органів про факти вчинення тяжкого або особливо тяжкого кримінального правопорушення або про готування до вчинення такого кримінального правопорушення, що стало відомо у процесі здійснення приватної детективної діяльності (п. 1 ч. 2 ст. 16 Законопроект-3010) [3].

За таким критерієм виділяють й адвокатську, нотаріальну, страхову, лікарську, журналістську та деякі інші види таємниці. Та, наприклад, у випадку доведення вини адвоката, який розголосив адвокатську таємницю, найсуворіший вид дисциплінарного стягнення-це позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України.

Детективи в багатьох аспектах будуть наділені правами, аналогічними повноваженням адвоката, наприклад, звертатися із запитом до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, фізичних осіб, отримувати на договірній основі письмові висновки та усні консультації фахівців і експертів.

Крім цього, як детективна, так і адвокатська діяльність є незалежними видами

професійної діяльності відповідних осіб, важливою складовою якої є необхідність збереження ними конфіденційної інформації про клієнтів.

Погоджуємося з думкою працівників Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, які вважають, що «такі діаметрально протилежні підходи щодо міри відповідальності за незаконне розголошення адвокатської/детективної таємниці, є необґрунтованими» [7]. Тому важливо привести до єдиного знаменника усі види покарань за порушення професійної таємниці.

Ухвалення законопроєкту «Про приватну детективну діяльність» в нинішній концепції лише формально закріпить приватну детективну діяльність. Але вона не стане настільки привабливою та затребуваною, як адвокатська, враховуючи, що адвокат у порівнянні з приватним детективом має більше прав та гарантій. Крім того, для розробки ефективної моделі приватної детективної діяльності необхідно створити робочу групу, до якої також будуть входити науковці, адвокати, представники правоохоронних органів і особи, які вже надають детективні послуги.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 р. // Відомості Верховної ради України. 2021. № 23. Ст. 197.
2. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 47. Ст. 2051.
3. Про приватну детективну діяльність : Проект Закону України від 4 лютого 2020 р. № 3010. Верховна Рада України : офіційний веб-портал. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68051 (дата звернення: 23.11.2022).
4. Про приватну детективну (розшукову) діяльність : Проект Закону України від 28 грудня 2015 р. № 3726. Верховна Рада України : офіційний веб-портал. URL : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580 (дата звернення: 23.11.2022).
5. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010», затверджений Наказом Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 р. № 327. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10> (дата звернення: 23.11.2022).
6. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010», затверджений Наказом Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 р. № 457. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10> (дата звернення: 23.11.2022).
7. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України від 26.05.2000. Верховна Рада України : офіційний веб-портал. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68051 (дата звернення 23.11.2022).
8. Перспективи приватної детективної діяльності в Україні: аналітика від Оксани Дитинко. Асоціація правників України : веб-сайт. URL : <https://uba.ua/ukr/news/7360/> (дата звернення 23.11.2022).
9. Сербін Я. В. Приватні детективи в Україні. Елементарно, Ватсон? Насправді ні. URL : <https://uba.ua/ukr/news/8318/print/> (дата звернення : 23.11.2022).
10. Хлистік М. А., Озеруга О. В. Проблемні питання визначення правового статусу приватних детективів в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 6. С. 188-191.